

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**SELECTA=||RVM DECLAMATIONVM || Philippi Melanthonis,
quas con=||scripsit, & partim ipse in schola
Vui=||tebergensi recitavit, partim alijs recitandas
exhibuit.|| TOMVS ... ||**

Melanchthon, Philipp

1559

VD16 M 3567

Oratio de studijs inferiorum artium, quæ ad cognoscendas superiores artes, uiam foernunt. Item de ordine discendi.

urn:nbn:de:hbz:466:1-34734

Certe illud Ecceboli nunquam facturus sum, ut
stringam stylum aduersum ueram Ecclesiam, ut
deformabo eam calumnijs: Sed ingenium meum
seruiet gloriæ Dei et Domini nostri Iesu Christi.

Dixi.

ORATIO CASPARIS CRVICI
geri, De ordine discendi, habita in promo-
tione Magistrorum, Anno

1 5 3 1.

Vm ex hoc loco sepe dictum fuit
uniuersa Philosophia, deq; hanc
artium omnium dignitate, quæ
scholis ideò traduntur, quia ab
ne beateq; uiuendum iudicantur esse necessaria.
Ego pro ingenij mei mediocritate, omnis illi
preconijs superiorum disciplinarum, quas arti-
tror propter manifestam utilitatem comendatissimas
mas esse omnibus, pauca quedam dicere iustis
de hoc genere disciplinarum, quod nos propo-
mur, et quo prima ætas ad percipiendas maiores
artes præparatur. Quæquam enim et harum
tilitates quotidie uobis in scholis decantant præ-
ceptores, tamen hic aliquid de ea re dicendum
est, ut publico mori seruiamus.

Et quia à me publico nomine habetur oratio, ^{Publica uos}
 tantum ei tribuetis authoritatis, ^{Academice,} Adolescentes,
 quantum existimatis esse in hoc collegio uirorum
 optimorum & doctissimorum, præceptorum ue-
 strorum, qui mihi hanc personam imposuerunt.
 Nam horum omnium sententia, mea uoce ad uos
 perferitur: qui cum uobis optimè consultum ue-
 liat, non desinunt uos hoc in loco adhortari ad
 hæc studia colenda, quæ tum uobis priuatim ho-
 nestæ atq; utilia, tum Reipub. retinendæ necessa-
 ria esse iudicant. Si quis autem huius ordinis au-
 thoritatem aspernatur, & iudicia contemnit ho-
 minum, non solum peritorum, sed etiam toti Rei-
 publicæ optimæ cupientium, in hoc iure deside-
 randa erit humanitas.

Duxi autem uos adhortandos esse, ne studia inf- ^{Inferiores artes}
 riorum artium negligatis, quæ etsi ad populū pa- ^{nō negligendæ}
 ram habent ostentationis, tamen ad cognoscendas
 superiores artes, quæ continent administrationē
 Reipub. uiam sternunt. Itaq; etiam de ordine di-
 scendi pauca addemus, qui in omnibus rebus na-
 lei plurimum, ut suauissimè dixit Xenophon:

ὁυδὲρ ὄντως εὐχρηστον ὄντε καλὸν αὐθρόποισι
 ὡς ἢ τὰ ξίς.

Et ut inde sumam initium, societatem quan-
 dam artium inter se esse scitis. Quare etiam si quæ-
 dam;

dam in uita excellere atq; eminere uidetur, non
 aliarum ope indiget. Quare impudenter fatiunt,
 qui dum ambitione, aut spe questus inicitati, pro-
 perant ad illas superiores, quarum fructus uersan-
 tur ob oculos etiam imperitis, reliquas disciplinas
 negligunt et contemnunt, quasi ad uitam inuicem.

A literis simile.

Ac mihi cogitanti interdum uidetur huius sci-
 entiarum quaedam in ipsis elementis literarum simi-
 litudo esse, ubi etsi dignitate prestant uocales
 men sine consonantibus sermo nequit existere.
 quoniam ex literis omnes artes procreantur
 stigia quaedam in ipsis elementis animaduerten-
 possumus, ut in seminibus, artium dissimilitudo
 nis. Longè antecellunt omnibus uocales, quae
 se uitam & spiritum habent, quia perfectum
 num edunt, non adiutæ ab alijs. Reliquæ quæ
 bix ab his inflata sonum accipiunt.

Vocales.

Significant igitur uocales principem omnium
 artium, doctrinam religionis, quae longè supra ali-
 as artes collocata, gubernat omnia uita, consilia,
 negocia, et studia. Nec uerò civilis disciplina
 religione retineri potest: Et iuris scientia pluri-
 mum à doctrina religionis mutuatur. Ideo
 semiuocales, etsi habent obscuram quandam
 cem, tamen suum munus tueri non possunt sine
 calibus: Ita in disciplina politica, religio ciuili-

Semiuocales.

huius institutis uocem addit, tuetur autoritate sua
 ius humanum, & emendat cum opus est.

Muta literæ quasi priuatam uitam signifi-
 cant, quæ uerè muta est, hoc est, agrestis, & fera,
 sine religione & ciuili consuetudine. Ut igitur
 sermo ex dissimilibus literis contexitur, ita diuer-
 sa genera artium atq; actionum in uita necessaria
 sunt.

Quamquam autem iamdudum uereor, ut uiri
 docti in hoc confesso hæc ineptias æquo animo fe-
 rant, tamen quoniam habetur oratio ad iuuentu-
 tem, spero eos boni consulturos esse hunc ludum,
 in quo et societatem et gradus artium pingere uo-
 luimus. Et uisum est in ipsis elementis literarum
 pingere, ut quoniam hæc quotidie ob oculos uer-
 santur, sepe ueniant ista in mentem scholasticis,
 quorum cogitatione nobis quidem uidetur acui
 & formari iudicium de utilitate artium. Et ego
 in hac schola professor Grammaticus, libenter
 sumpsi orationem ex hoc artificio, quod exerceo.

Cogitate autem, Adolescentes, quid futurum
 sit, si quis consonantibus omisis, tantum uocali-
 bus uti uelit in loquendo. Id est profectò cum tota re
 rum natura pugnabit. Idem enim literæ uocantur ^{Literæ cur ele-}
 elementa, quod sicut in natura necessaria sunt ele- ^{menta.}
 menta, ex quibus corpora constant, ita literæ ne-
 cessariæ

cessarie sunt ad sermonem componendum. Quare sicut illa diuina series in uniuersitate non perturbaretur, exempto uno elemento, ita aliter consonantibus, nulla articulata uox exire posset. Itaque sicut dissimilium literarum necessitas inter se societas est, ita dissimiles artes inter se copulate atque deuincta sunt. At hunc chorum artium perturbant isti, qui sentiunt inferiores disciplinas ad uitam inutiles esse, quia earum preteritus imperitis non ita in conspectu est.

Si quis admirator cœli ac stellarum (quibus nimis corporibus pulchrius cogitari potest) uelit aquam ex rerum natura tolli, quod impossibile sit stellarum claritati, nonne hunc insanire dicemus? Si quis propter admirationem doctrinae religionis, iubeat e uita tollere omnia iura atque instituta ciuitatum, omnia uincula domesticæ uitæ, nonne hunc omnes sani homines uel atque armis hercendum esse iudicarent?

Et uidemus his annis quosdam *ἄνοτους* & *ἄσυντους* dementatos huiusmodi fanaticis opinionibus, erroris sui poenas dare. Meministi enim Monetarium & Anabaptistas, & hoc genus alia portentosa. Ad hunc modum iudicate insanire eos, qui chorum et concentum artium perturbant, neglectis & contemptis inferioribus artibus. Quare sicut

ve sicut de literarum elementis cogitantes, totum
 ἄρα ἢ βίτην necessarium esse ad sermonem du-
 citis, ita disciplinas omnes quæ in scholis tradun-
 tur, existimabitis ad uitam esse necessarias.

Nam is demum rectè sentiet de artibus, qui cū
 gradus earum animaduertit, intelliget singulas
 certæ utilitatis causa repertas esse.

Hæc dixi ad commonefaciendos adolescentes,
 quorum multos uidemus magno non tantum suo,
 sed Reipub. incommodo, intempestiuè properare
 ad superiores disciplinas. Nam studia uestra non
 tantum ad uos, sed ad Rempub. pertinent.

Et hunc finem studiorum uestrorū uobis pro-
 ponere debebatis, ut ea ad dandum consilium Rē-
 pub. & ad docendas Ecclesias, & retinendam do-
 ctrinam religionis cōferenda esse statueretis, quo-
 rum nihil prestare poteritis sine perfecta doctri-
 na. At perfecta doctrina nulli continget sine di-
 sciplinis inferioribus.

Cum hac cogitatione animus conformatus est, *Ordo discendi*
 proxima de ordine discendi deliberatio esse de-
 bet. Neq; ego hoc loco dicam, quanta sit uis ordi-
 nis in genere, quæ res et nota est, et latius patet,
 quam ut hic explicari possit. Si agricola prius se-
 rare uelit, postea arare, aut si uelit sub Canicula
 sementem facere, sub bruma arare, labor atq; im-
 pensus

m ij pensus

penſa perierit: Ita ſi in percipiendis diſciplinis non ſeruetur iuſtus ordo, profectus omnis deſperandus erit.

Bonum malum fit, aiunt, non datum in tempore: Proinde etiam optimarum & maximarum ſtudia nocent, ſi non apto tempore ſuſcipiuntur. Quare maiores noſtri, ut ordinem diſcentium conſtituerunt, certos gradus quaſi claſſes extitauerunt, per quos ordine ab inferioribus artibus traduceretur iuuentus ad ſuperiores. Nunc quod per fractis illis repagulis, nullo ordine res gerunt. Subito ſicut funghi naſcuntur nobis Theologi, Iuris conſulti, et Medici, ſine Grammatica, ſine Diſſectica, ſine ratione dicendi, ſine incunabulis Philoſophiæ naturalis ac moraliſ. Quorum cognitio, non ſolum quia per liberalis eſt, olim tradebatur communiter omnibus, priuſquam admitterentur ad ſuperiores diſciplinās: Sed etiam quia iudicium acuit, & præparat ad res maiores percipiendas. Modo autem ſatis eſt afferre ad illas diſciplinās grauiffimas, magnum pileum & inſignem contemptum omniſ doctrinæ humanioris.

Hanc temeritatem niſi leges ac Magiſtratus cohercebunt, breui nullæ erunt in Repub. literæ, nulla doctrina ullius rei. Nam iſti Theologi, Iuris conſulti, ac medici ſubitò naſcentes, nulla præ-

Ut fungos, na-
ſci doctos,

discipuli liberali doctrina, non solum alias artes interire sinent, sed nec suas professiones tueri poterunt. Nec nihil pertinet hæc cura conseruandarum literarum ad Magistratus: Ideo enim appellantur Diij à Spiritu sancto, ut diuina dona in terris, religionem, ciuilem statum, et omnes honestas artes tueantur ac retineant. Propter hanc procurationem diuinarum rerum gerunt augustum titulum, quo nullum habet Magistratus ornamentum maius, aut uenerabilius.

Magistratus
dij cur uocentur,

Quare conuenit eos prospicere, ne perturbato discendi ordine, honestæ disciplinæ intercidat. Plato inquit, Resp. mutari, si contingat Musicam mutari. Neq; id abs re dictum est. Sed hoc multo uerius est, Mutatione studiorum mutari Resp. Omnes autem mutationes Rerump. ad Magistratuû curam pertinent. Et peruersa ratio discendi, maximarum atq; optimarum rerum ruinam trahit. In primis igitur in hac re uigilantes esse Magistratus oportet. Neq; dubito quin olim de his rebus nouas leges cõdituri sint, cū presentes turbæ atq; motus Rerump. consulescent. Quibus utinam contingat Dei beneficio, facilis et mollis καταστροφή. Interim tamen quantum nos authoritate, studio, ac diligentia consequi possumus, dabimus operam, ut ordine discat iuuentus.

Platonis dicta

m ij Sed

Lectioes.

Sed hoc magna ex parte in uobis quoque profectum est: Nos enim & diligenter hac de re adhortamur uos, & lectiones optimas in omnibus disciplinis proponimus: Summa fide traduntur artes, quæ continent rationem dicendi: Elementa Philosophiæ & Mathematicum planissime proponuntur. In qua schola secundus liber Plinij tam perspicue enarratus est, ut hic enarratur: Reliquum igitur est, ne uobis ipsi deesse uelitis, sed presentibus commodis fruamini.

Quod quidem ut faciatis, adducere uos debet eum ipsa cogitationis suauitas, tum etiam utilitas. Nam incredibilem uoluptatem parit eloquentia: Mirè delectat homines historia rerum gestarum, quæ & ipsa traditur, cum dicendi exempla proponuntur. Et nihil dulcius est, quam intuenti animo eas res, quæ in Philosophia nobis traduntur, de magnitudine cælestium corporum ac terræ, de uarijs motibus syderum, quomoda lunæ cælestia uariè mixta inter se ac temperata, diuersos affectus pariunt in hac inferiori natura, sicut aliter atque aliter mixtæ uoces diuersas canentes efficiunt. Iuuat etiam uidere causas officij æquilibrium in natura diuinitus scriptas, & mirabilem prudentia à doctis hominibus animaduersas.

Iam utilitas maximè percipitur ex his studiis

sunt enim, ut Græci dicunt, πρὸ ὀδοῦ in superiori-
bus artibus, quæ certè dicendi scientiam requi-
runt. Quid enim promouerit aliquis, si sermonis
genus non queat iudicare? Et multa ubiq; sumun-
tur ex Philosophia naturali ac morali: quorum
qui non uident fontes, turpiter interdum halluci-
nantur.

Et quoniam Reipub. interest, bonas artes con-
seruare, omnes sentiatis hoc à uobis Rempub. pe-
tere, ut detis operam, ne uestra negligentia artes
intercidant. Cùm autem maiora beneficia omnes
à Repub. quàm à priuatis ullis, siue parentibus,
siue amicis accipiamus, æquum est nos uicissim
hanc illis gratiam reddere, & nostro labore ar-
tes retinere ac defendere.

Quid Reipub.
debeamus,

Quare uos adhortor Adolescentes, ut ita in-
ducatis animum, prius uobis cognoscenda esse ele-
menta Philosophiæ, quàm ad superiores discipli-
nas accedatis, & in ea diligenter collocetis stu-
dium atq; operam ἀρχῆν, inquit, ἡμῶν πάντος: &&
Dimidium facti qui bene cœpit, habet. Faciliora &&
igitur omnia erunt istis in alijs disciplinis, qui re-
ctè cœperunt, qui ad alias afferrunt earum arti-
um scientiam, sine quibus illæ neq; percipi, neq;
tractari, neq; intelligi possunt.

Et hæc orationem exiſtamate me publica auiho-
ritate

ritate habuisse, quam si quis contemnit, is fiat
 Deus ultorem huius contumeliae fore. Ac Deo
 ornauit etiam priuilegijs hæc nostra studia et
 noribus, quos nunc his iuuenibus libenter deo-
 nemus, quia singularem laudem hoc tempore in
 tanta peruersitate iudiciorum merentur ipsi,
 qui hæc communia Philosophiæ studia
 attigerunt. Dixi.

ORATIO VITI THEODORI
 Noribergensis, de Studio Linguarum,
 habita in promotione Magistro-
 rum, Anno
 M. D. XXXIII.

Pincipio uobis gratias ago
 doctissimi uiri, quod hoc
 honoris nostri causa, et
 hæc primarum artium studio
 ornaretis, conuenistis. Cum
 autem existimem id uestrum
 officiū ad studiorum bonum
 pertinere, spero uos ita induxisse animum, hoc
 am beneficium nobis dandum esse, ut nos non gra-
 uatim audiat. Neque enim huc prodimus, ut digni
 aliquid uestra sapientia atque autoritate affere-
 mus, quod in huius nostræ ætatis imbecillitate
 quidem